

cuba si

driemaandelijks tijdschrift van de vrienden van cuba vzw
périodique trimestriel des amis de cuba asbl

Belgie - Belgique
P.B.
1730 Asse
2/3748

» Gerardo y Adriana
en Bélgica p 10

» Cuba-Estados
Unidos p 6

» Cándido Fabré p 13

» El bloqueo p 14

CUBA
en el centro de
la atención

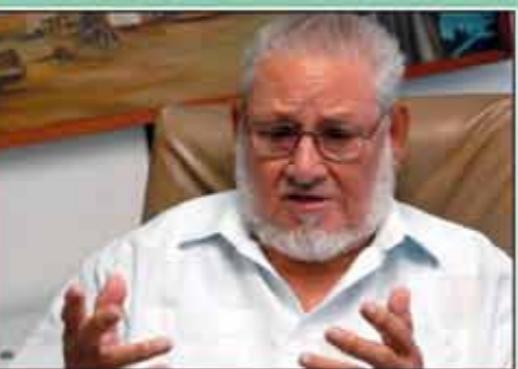
Histórico encuentro entre el presidente Santos y 'Timochenko' (FARC)

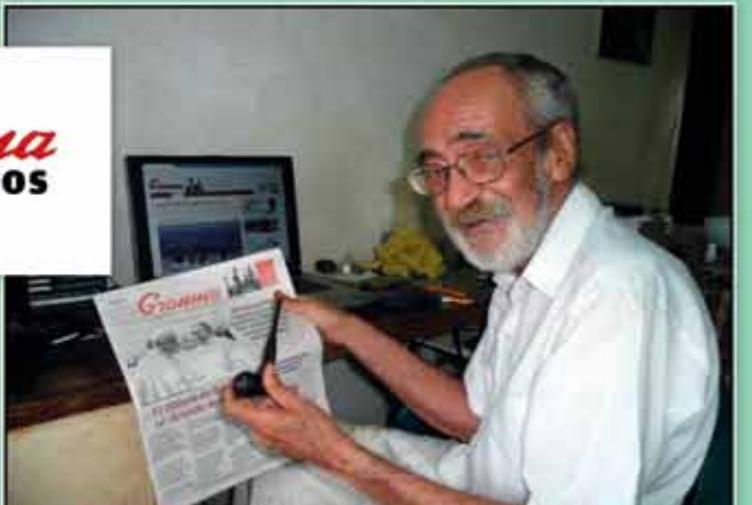
Discurso de Raúl Castro en la ONU - 28 Sep 2015

28 sept., falleció el destacado combatiente revolucionario Jorge Risquet

Granma
50 AÑOS

René Camacho Albert,
fundador y corresponsal
por 31 años de 'Granma'

Reconocimiento

AL COLECTIVO DEL PERIÓDICO GRANMA

En ocasión de la celebración del aniversario 50
del órgano del Comité Central del Partido Comunista de Cuba.

Raúl Castro Ruz
General de Ejército

Editorial

Estimada Embajadora
Querida Norma,

Estimada Presidente del ICAP,
Querida Kenia,

A través de esta carta abierta quisiéramos dirigirnos a ustedes y al pueblo cubano con el fin de comunicarles nuestros más profundos sentimientos de tristeza y desilusión ante el aniversario 55 del embargo financiero, económico y comercial impuesto por los Estados Unidos en contra de su patria.

Sobra decir lo que significa el embargo para cada mujer, cada hombre y cada niño que vive en su magnífica isla y que deben enfrentarse diariamente a aquello. Llamarlo una injusticia o un crimen parece un eufemismo teniendo en cuenta las limitaciones que conlleva y la influencia que tienen estas mismas limitaciones en cada aspecto de sus vidas cotidianas. Cuántos apagones han vivido con todas sus consecuencias? Cuántos días ustedes han visto el funcionamiento de su centro de trabajo estropeado por falta de materiales o de medios? O sea mejor preguntar cuántos meses, o quizás cuántos años? Cada uno de vosotros puede dar miles de ejemplos. Eso no es simplemente un crimen porque no hay ningún juez capaz de pronunciar una sentencia que equivale los daños sufridos. Y no lo habrá nunca.

Afortunadamente para los 'criminales' - digámosle así -, sus actos no están ni siquiera fuera de la ley. Es más, hay leyes que los defienden. El mismo embargo ha sido bien codificado en artículos como se hace con la legislación del tráfico. O sea, es perfectamente legal negarle un medicamento a una persona sufriendo de una enfermedad mortal, viviendo bajo la bandera de un país no conforme a estándares de hace 55 años.

Ustedes también se preguntan si en 55 años ellos no han podido auto-reflexionar y así llegar a la conclusión de que Cuba no forma ninguna amenaza para nadie. Al contrario, Cuba es un país que lucha contra las discriminaciones tanto fuera como dentro de su propio país, y que por encima de eso saca lecciones de sus experiencias. Cuba está dispuesta a dialogar, y eso sin poner condiciones a los demás. Cuba educa su pueblo, y entiende la importancia de hacerlo. Cuba cuida de su población y exporta esta visión hacia el resto del mundo donde también brindan sus servicios médicos de balde. Y eso, no porque en Cuba hay abundancia,... sino porque el pueblo cubano ha elegido otra visión del mundo que no incluye que algunos se enriquecen mientras otros no tienen derechos ni comida, eso parece ser una amenaza,...

Pues nosotros, los Amigos de Cuba, estamos orgullosos de Cuba! Y por eso apoyamos ya desde hace 46 años el proyecto cubano desde el otro lado del mundo. Estos 55 años de embargo nos hacen morder nuestros labios hasta sangrar de enfado y con ganas de gritar. Entonces queridos amigos, juntemos nuestros 600 gritos a vuestras voces y a lo mejor despertamos la conciencia de algunos para poner fin a lo nunca visto! Gritemos juntos: Basta ya y Basta ya desde hace mucho tiempo.

En nombre de todos los Amigos de Cuba en Bélgica,

Alexandra Dirckx
Presidente de la asociación
Los Amigos de Cuba - Bélgica

Geachte Ambassadrice,
Beste Norma,

Geachte Voorzitster van het ICAP,
Beste Kenia,

Met deze open brief wensen wij ons tot U en het Cubaanse volk te richten om onze diepe gevoelens van verdriet en desillusie mede te delen bij de 55e verjaardag van de economische, commerciële en financiële blokkade door de Verenigde Staten opgelegd aan uw vaderland.

Wij weten wat de blokkade betekent voor elke vrouw, elke man en elk kind die op jullie prachtig eiland leven en die er dagelijks het hoofd moeten aan bieden. Het een onrechtvaardigheid of een misdrijf noemen lijkt een eufemisme, rekening houdend met de beperkingen die het met zich meebrengt en de invloed die deze beperkingen uitoefenen op jullie dagelijkse leven. Hoeveel stroomonderbrekingen hebben jullie niet meegeemaakt met alle gevolgen vandien? Hoeveel dagen konden jullie niet werken door gebrek aan materialen of middelen? Of nog beter hoeveel maanden, of misschien hoeveel jaren? Ieder van jullie kan duizenden voorbeelden geven. Dit is niet gewoon een misdrijf want geen enkele rechter is in staat om een straf uit te spreken die overeenstemt met de opgedane schade. En hij zal het nooit kunnen.

Gelukkig voor de, zogenoemde "criminelen", gaan hun daden niet in tegen de wet. Er zijn zelfs wetten die ze verdedigen. De blokkade werd mooi omschreven in artikels zoals men doet met het verkeersreglement. Of laat ons zeggen dat het perfect wettelijk is een geneesmiddel te weigeren aan een persoon die lijdt aan een dodelijke ziekte maar leeft onder de vlag van een land dat sinds 55 jaar niet conform is aan de standaardnormen.

Jullie vragen zich ook af of men in die 55 jaar niet heeft kunnen nadenken en zo tot de conclusie komen dat Cuba geen enkele bedreiging vormt voor niemand. Integendeel, Cuba is een land dat strijd tegen de discriminaties zowel in buiten- als in binnenland en bovendien lessen trekt uit zijn ervaringen. Cuba is bereid tot onderhandelen en dit zonder voorwaarden op te leggen aan niemand. Cuba voert zijn volk op en begrijpt er het belang van. Cuba verzorgt zijn volk en voert deze visie uit naar de rest van de wereld waar het gratis medische diensten aangebiedt. Niet omdat er in Cuba overvloed zou zijn,... Maar omdat het Cubaanse volk een andere kijk op de wereld heeft die niet inhoudt dat enkelen zich verrijken terwijl anderen geen rechten en geen eten hebben, wat een bedreiging schijnt te zijn....

Daarom zijn wij, de Vrienden van Cuba, fier op Cuba! En daarom steunen wij sinds 46 jaar het Cubaans project vanuit de andere kant van de wereld. Die 55 jaar blokkade doen ons tot bloedens toe op de lippen bijten en geeft ons zin om te schreeuwen. Bijgevolg, beste vrienden, voeg onze 600 kreten toe aan de uwe en misschien maken wij het geweten van enkelen wakker om een einde te stellen aan dit onvoorstelbare! Laat ons samen roepen: Het is genoeg geweest, genoeg, het duurt al veel te lang.

Namens alle Vrienden van Cuba in België,

Alexandra Dirckx
Voorzitster van de Vrienden van Cuba België

(Vert: F. Tack)

Madame l'Ambassadrice
Chère Norma,

Madame la Présidente de l'ICAP
Chère Kenia,

Par cette lettre ouverte, nous souhaitons nous adresser à vous et au peuple cubain afin de vous exprimer notre sentiment de profonde tristesse et de désillusion à l'occasion du 55ème anniversaire du blocus financier, économique et commercial instauré par les Etats-Unis à l'encontre de votre patrie.

Nous savons ce que le blocus signifie pour chaque femme, chaque homme, chaque enfant vivant sur votre merveilleuse île et qui y sont confrontés quotidiennement. Parler ici d'injustice ou de crime paraît un euphémisme au vu des restrictions que ce blocus entraîne et de l'influence de ces mêmes limitations sur bien des aspects de votre vie quotidienne. Combien de coupures de courant n'avez-vous pas subies, avec toutes les conséquences que cela entraîne ? Durant combien de jours n'avez-vous pu travailler par manque de matériaux et de moyens ? Ou plutôt durant combien de mois, combien d'années ? Chacun d'entre vous peut donner des milliers d'exemples. Ceci ne constitue pas simplement un crime et aucun juge ne pourra prononcer de sentence en réparation du dommage encouru. Et il ne le pourra jamais.

Heureusement pour lesdits "criminels", leurs actes ne vont pas à l'encontre de la loi. Il y a même des lois qui les couvrent. Le blocus a été bien renforcé par des articles de loi comme on le fait avec les règlements de circulation. Disons qu'il est parfaitement légal de refuser un médicament à quelqu'un qui est atteint d'une maladie mortelle mais qui vit sous la bannière d'un pays qui, depuis 55 ans, refuse de se conformer aux normes standards.

Vous vous demandez sans doute aussi pourquoi on n'a pas pu, en 55 ans, se rendre compte que Cuba ne constituait de danger pour personne. Bien au contraire, Cuba est un pays qui lutte contre les discriminations tant internes qu'externes et qui, de plus, tire des leçons de ses propres expériences. Cuba est disposée à dialoguer avec quiconque de manière inconditionnelle. Cuba éduque son peuple dont elle comprend l'importance. Cuba prend soin de sa population et exporte ce concept au reste du monde en y fournissant également des soins médicaux gratuits. Et cela pas parce qu'à Cuba règne l'abondance... mais parce que le peuple cubain a choisi d'avoir une autre vision du monde qui exclut que quelques uns puissent s'enrichir alors que d'autres n'ont ni droits ni nourriture, ce qui semble être une menace...

C'est pourquoi nous, les Amis de Cuba, sommes fiers de Cuba ! Et pour cela, à l'autre côté du monde, nous soutenons depuis 45 ans le projet cubain. Ces 55 ans de blocus nous font nous mordre les lèvres jusqu'au sang et nous donnent envie de hurler. Veuillez alors, chers Amis, joindre nos 600 cris aux vôtres : peut-être pourrons-nous réveiller les consciences de certains et mettre ainsi fin à l'intolérable. Crions ensemble : c'est assez, assez depuis bien trop longtemps.

Au nom de tous les Amis de Cuba,

Alexandra Dirckx
Présidente de l'association Amis de Cuba de Belgique

(Trad. M. Dits)

Bezoek van Paus Franciscus

Voor de derde keer kreeg Cuba het bezoek van een paus. Paus Franciscus verbleef in Cuba van 19 tot 22 september en bezocht er Havana, Holguín en Santiago de Cuba. Hij werd hartelijk ontvangen door de Cubaanse bevolking, en ontmoette Raúl Castro, die hem o.a. bedankte voor zijn tussenkomst in het toenaderingsproces tussen Cuba en de Verenigde Staten. Hiermee verklaarde de paus : "Laat de relatie tussen Cuba en de Verenigde Staten een voorbeeld voor de wereld zijn". De paus had ook een gesprek met Fidel Castro alvorens zijn reis verder te zetten naar de Verenigde Staten.

Vrede in Colombia

Eind september werd een belangrijke stap gezet naar een definitieve vrede in Colombia. De besprekingen tussen de Colombiaanse regering en de FARC, onder de garantie van Cuba en Noorwegen, lopen reeds maanden in Havana, om een einde te stellen aan een oorlog die nu reeds vijftig jaar aansleept.

Een definitieve stap werd gezet in de vredesbesprekkingen en de handdruk tussen Juan Manuel Santos, de Colombiaanse president, en Timoleón Jiménez (alias Timosjenko), de FARC rebellenleider, in aanwezigheid van Raúl Castro, is een symbolisch beeld van het bekomen resultaat.

Raúl feliciteerde de onderhandelaars voor de vooruitgang naar "de vrede die het volk van Colombia verdient". Hij benadrukte terzake dat de vrede in Colombia de houding waarmaakt en versterkt van de CELAC (Gemeenschap van de Staten van Latijns-Amerika en de Caraïben), die het Amerikaans continent uitriep tot vredeszone in de wereld.

Raúl in New York

24/09 : Vanaf 24 september was Raúl in New York voor de Top van de Verenigde Naties voor de goedkeuring van de Ontwikkelingsagenda na 2015, en voor de 70e zitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. De officiële Cubaanse delegatie was gevormd door Raúl Castro, president van Cuba, Bruno Rodríguez Parilla, minister van Buitenlandse Zaken, Abelardo Moreno Fernández, vice-minister van Buitenlandse Zaken en Rodolfo Reyes Rodríguez, de Cubaanse vertegenwoordiger bij de UNO.

25/09 : Op vrijdag had Raúl verschillende bilaterale ontmoetingen, o.a. met Felipe Nyussi, vertegenwoordiger van Mozambique; met Andrew Cuomo, gouverneur van de Staat New York, die in april in Cuba was met een delegatie Noord-Amerikaanse bedrijfleiders. Later op de dag ontmoette hij een groep Noord-Amerikaanse congresleden van beide partijen, die een gunstige houding aannamen inzake de politiek t.o.v. Cuba, waaronder de senatoren Patrick Leahy en Heidi Heitkamp, en de volksvertegenwoordigers Barbara Lee, James McGovern, Thomas Emmer, Karen Bass, Gregory Meeks, Nydia Velázquez, Charles Rangel en José Serrano. De uitwisseling ging over de genomen stappen sinds 17 december en over de hangende problemen, teneinde verder te werken aan de normalisering van de betrekkingen. Op het einde van de dag ontmoette Raúl de president van Venezuela, Nicolás Maduro en een delegatie politieke en diplomatische vertegenwoordigers van dit land.

26/09 : Op zaterdag 26 september nam Raúl het woord over de doelstellingen voor een duurzame ontwikkeling 2015-2030. Hij verklaarde : "De vooruitgang geboekt 15 jaar na de Millenniumdoelstellingen is onvoldoende en ongelijk verdeeld. Onaanvaardbare niveaus van armoede en sociale ongelijkheid zijn zelfs vergroot, zelfs in de geïndustrialiseerde landen".

Hij sprak over de actuele migratieproblemen, veroorzaakt door conflicten en een harde economische toestand, die de kloof tussen Noord en Zuid nog verdiept.

Hij benadrukte de noodzaak van een duurzame ontwikkeling en van de verplichting om efficiënte akkoorden te vinden inzake ontwikkelingshulp, evenals het bereiken van een oplossing voor de reeds meerdere malen betaalde schuld. Hij pleitte voor een andere internationale financiële architectuur en voor de uitschakeling van het technologisch kennismonopolie van de industriële landen en voor de aanvaarding, door deze laatsten, van hun historische schuld.

Hij benadrukte dat men geen gebruik kan maken van het voorwendsel van gebrek aan middelen, terwijl men 1,7 miljard dollar investeert in militaire uitgaven. Zonder een vermindering van deze laatste zal noch ontwikkeling, noch een stabiele vrede mogelijk zijn, voegde hij eraan toe.

Hij bestempelde het herstel van diplomatieke betrekkingen tussen Cuba en de Verenigde Staten als een belangrijke vooruitgang, maar benadrukte dat de economische, commerciële en financiële blokkade, in voege sinds meer dan vijftig jaar, het Cubaanse volk blijft treffen. Het blijft de belangrijkste rem op de ontwikkeling van het land, treft andere naties ingevolge de extraterritorialiteit, en benadeligt ook de Noord-Amerikaanse burgers en ondernemers.

Cuba heeft de millenniumdoelstellingen verwezenlijkt en zal verder zijn steun brengen aan andere landen op verschillende vlakken, met onze beperkte middelen, verklaarde Raúl. Hij besloot : "Wij zullen niet afzien van de solidariteit, van de strijd voor de menselijke waardigheid en de sociale rechtvaardigheid, die diepe overtuigingen zijn van onze socialistische maatschappij".

27/09 : Zondagvoormiddag had de Conferentie plaats van de Wereldleiders over gendergelijkheid en emancipatie van de vrouw.

Hier benadrukte Raúl in zijn tussenkomst de belangrijke vooruitgang geboekt in Cuba inzake deze belangrijke thema's. Hij citeerde enkele bereikte punten en herhaalde dat nog veel te verwezenlijken blijft, en dat men verder werkt om de culturele patronen te veranderen.

Na deze conferentie had Raúl nog enkele bilaterale ontmoetingen met David Granger, de president van Guyana, en met Alexander Lukashenko, de president van Wit-Rusland.

Diezelfde zondag had ook de plechtigheid plaats voor het herstel van diplomatieke betrekkingen tussen Cuba en de Marshall-eilanden, een akkoord getekend door de ministers van buitenlandse zaken, in aanwezigheid van Raúl Castro en Christopher Loeak, president van de Marshall-eilanden.

Zondagavond was een solidariteitsavond met Cuba in New York. Raúl Castro ontving er vertegenwoordigers van verschillende organisaties die gedurende jaren Cuba steunden.

Een ontvangstcomité verwachtte hem met een spandoek "Welcome Raúl". Meer dan 200 personen woonden deze solidariteitsavond bij, o.a. Wayne Smith, ex-diplomaat in Havana, Danny Glover en Harry Belafonte, en deelnemers aan de acties van Dominees voor de Vrede (die elk jaar een solidariteitscaravaan door de VS naar Cuba voeren).

28/09 : Op maandag 28 september hield Raúl een toespraak tijdens de besprekkingen van de 70e zitting van de Algemene vergadering van de Verenigde Naties. Hierna enkele uitreksels van zijn tussenkomst.

"Sindsdien (70 jaar) zijn de agressieoorlogen, de tussenkomsten in interne aangelegenheden van de Staten, het met geweld omverwerpen van regeringen, de zogenaamde "zachte staatsgrenen" en de herovering van grondgebieden constant geweest, verfijnd met niet-conventionele middelen, met het gebruik van de nieuwe technologieën en de manipulatie van de zogezegde verkrachtingen van de mensenrechten"...

"Men negeert de mensheid het recht om in vrede zijn recht op ontwikkeling te beleven. De oorzaken van de conflicten zijn te zoeken in de armoede en de ongelijkheid, gevolgen van het kolonialisme en de uitbuiting van de autochtone bevolkingen, en later door het imperialisme met de verdeling in invloedssferen"...

"De klimaatveranderingen brengen het voortbestaan van de mensheid in gevaar. De Staten moeten een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid opnemen inzake de ontgensprekkelijke werkelijkheid dat niet alle landen dezelfde verantwoordelijkheid dragen voor wat gebeurde. Wij kunnen niet verder gaan met de verspillingen van de natuurlijke en menselijke bronnen in een onhoudbaar en irrationeel verbruikerspatroon"...

"Met de oprichting van de Gemeenschap van Staten van Latijns-Amerika en de Caraïben (CELAC), en in het bijzonder met de ondertekening door de Staats- en Regeringshoofden, in januari 2014, van het uitroepen van het Amerikaans werelddeel tot vredeszone in de wereld, werd bewezen dat wij kunnen vooruitgaan, met onze verschillen, naar de eenheid en de ontwikkeling van gemeenschappelijke doeleinden, binnen het kader van onze verscheidenheid"...

Raúl drukte de solidariteit van Cuba uit met Venezuela, Ecuador, de landen van de Caraïben, Puerto Rico, Argentinië, Brazilië.

Inzake de betrekkingen tussen Cuba en de Verenigde Staten verklaarde hij : "Er start nu een lang en complex proces naar de normalisering van de betrekkingen. Dit proces zal eindigen wanneer men een einde stelt aan de economische, commerciële en financiële blokkade, dat men het onwettelijk bezet gebied van de vlootbasis van Guantánamo teruggeeft aan Cuba, dat de radio- en televisieuitzendingen en de subversieve programma's tegen het eiland stoppen, en dat men ons volk een compensatie geeft voor de menselijke en economische schade die het moet ondergaan".

"Zolang de toestand niet verandert zullen wij verder gaan met het indienen van het ontwerp van resolutie over "De noodzaak om een einde te stellen aan de economische, commerciële en financiële blokkade door de Verenigde Staten van Amerika opgelegd aan Cuba"...

"De internationale gemeenschap zal altijd kunnen rekenen op de oprochte steun van Cuba tegen de onrechtvaardigheid, de ongelijkheid, de onderontwikkeling, de discriminatie en de manipulatie, en voor het vestigen van een rechtvaardige en gelijke internationale orde, waar de mens, zijn waardigheid en zijn welzijn werkelijk centraal staan".

Ter gelegenheid van deze 70e zitting had Raúl ook nog ontmoetingen met Vladimir Putin, de president van Rusland, en met François Hollande, de Franse president, met wie hij sprak over de komende conferentie over de klimaatverandering, in Parijs, de COP 21.

Tijdens een receptie aangeboden door de Amerikaanse president, begroette Raúl Barack en Michelle Obama.

29/09 : Dinsdag werd de dag van de ontmoeting met Barack Obama. Het gesprek ging over het bezoek van de paus aan Cuba en de VS, en over de noodzaak verder te werken aan de door beide partijen aanvaarde agendapunten om te streven naar een normalisatie van de betrekkingen. Zij hadden het ook over de samenwerking op concrete vlakken, zoals in Haïti, en over de oplossing van hangende problemen tussen beide landen.

Raúl herhaalde nogmaals dat voor het herstel van betrekkingen een einde moet komen aan de blokkade en een oplossing moet gevonden worden voor alle andere domeinen die gebonden zijn aan de soevereiniteit van Cuba.

Een uitzonderlijk druk verblijf in New-York voor de Cubaanse president, dat Cuba ook in de kijker zette van de internationale media.

Cuba - Europese Unie

De onderhandelingen tussen Cuba en de Europese Unie (EU) boeken een belangrijke vooruitgang. De vijfde besprekingsronde ging door in september, in Havana, en de zesde is in november, in Brussel (na de redactie van dit artikel).

Inzake het commercieel luik staat men zeer dicht bij een akkoord, en ook de discussie over samenwerking ging zeer goed vooruit. De onderhandeling over politieke thema's ligt iets moeilijker, maar naarmate de onderhandelingen verder gaan, groeien de standpunten naar elkaar toe.

Herman Portocarero, de ambassadeur van de EU in Cuba, verklaarde in een interview aan het tijdschrift "Opciones" (31/10/2015) dat het luik over de politieke dialoog het meest complex is, waar men op verschillende thema's tot een overeenkomst komt, en in andere minder, maar waar de uiteenlopende standpunten kunnen behouden blijven met een wederzijds respect en het zoeken naar vormen en formules die open staan voor toekomstige evoluties.

Het interview werd verwezenlijkt ter gelegenheid van de XXXIIIe FIHAV 2015 (de Internationale Handelsbeurs in Havana) en Portocarero deelde mede dat zes Europese landen een paviljoen hebben op de beurs (Frankrijk, Spanje, België, Duitsland, Verenigd Koninkrijk en Italië). Vijf andere landen nemen deel met een stand (Tsjechië, Polen, Oostenrijk, Hongarije en Nederland), en verschillende Europese bedrijven nemen rechtstreeks deel, terwijl een 50-tal Europese ondernemers aanwezig zijn via de Euro Convention Global, een organisator van gebeurtenissen uit België. De Europese Unie zelf heeft een stand in paviljoen 17 en 4 november is de Dag van de Europese Unie.

Portocarero bevestigde ook dat de nieuwe dynamiek inzake de relaties met de Verenigde Staten ook een invloed heeft op de relaties Cuba-EU, maar dat de EU zijn eigen profiel en prioriteiten heeft. Hij herinnerde dat de houding van de EU inzake de blokkade wel bekend is, en dat alle lidstaten de Cubaanse resolutie voor de opheffing van de blokkade steunden op 27 oktober jongstleden.

Cuba – Verenigde Staten

Er gaat praktisch geen dag voorbij of er verschijnt iets in de Cubaanse of de Noord-Amerikaanse pers over één of ander bezoek aan Cuba, over parlementaire initiatieven, e.d.m. Zo worden nu lobbygroepen ingezet, zoals de Akin Gump (de grootste lobby in Washington) om advies te geven inzake de nieuwe politiek en de reglementeringen voor zakendoen met Cuba. Ook de vzw Engage Cuba deed beroep op een lobbyfirma voor de opheffing van het verbod op reizen naar Cuba.

Op 18 september maakten de Noord-Amerikaanse autoriteiten een nieuwe groep maatregelen bekend i.v.m. de "versoepeling" van de blokkade. Deze "nieuwe" maatregelen blijven gebonden aan deze van 15 januari (zie Cuba Sí 186, p. 6).

Zo kunnen nu nabije familieleden meereizen met de toegelaten bezoeken aan Cuba, wordt de limiet inzake remesas opgeheven en komen er nog meer faciliteiten voor telecom en internetbedrijven in Cuba. Jorge Hernández, directeur van het Studiecentrum van het Hemisferium en van de Verenigde Staten, van de Universiteit van Havana, verklaarde aan Granma dat, eens te meer, de intenties van de regering van de Verenigde Staten zeer duidelijk zijn : gebruik maken van de omstandigheden om met nieuwe middelen hun vroegere destabilisatiepolitiek verder te zetten en sneller de "democratie en de vrijheid" in Cuba te voeren, in de Noord-Amerikaanse neoliberale versie uiteraard, die zij beschouwen als universele waarden. Ondertussen lopen de subversieve programma's gewoon verder en worden budgetten gestemd (20 à 30 miljoen dollar) voor de financiering van de organen (OCB, USAID) die instaan voor alle mogelijke beïnvloedingsplannen. De nieuwe methodes kaderen perfect in de Niet Conventionele Oorlog die de Verenigde Staten vooropstelt.

Op 26 september deelde de Handelskamer van de VS mede dat een Raad voor de handel Cuba-VS werd opgericht, en op 28 en 29 september liepen technische gesprekken tussen regeringsvertegenwoordigers inzake de burgerlijke luchtvaart, met het oog op de opening van regelmatige vluchten tussen beide landen. Begin oktober kwam een wetsontwerp in het Congres om de verkoop van landbouwproducten te versoepelen. Toch enkele positieve geluiden in de goede richting. Zelfs de Buena Vista Social Club kon optreden in het Witte Huis voor 400 genodigden.

Penny Pritzker, Noord-Amerikaanse secretaris voor de handel, was verschillende dagen op bezoek in Cuba. "Ik kwam naar Cuba om te luisteren en te leren", verklaarde ze. Zij bezocht verschillende economische instellingen (o.a. de ZEDM in Mariel) en ontmoette talrijke ambtenaren en leiders, waaronder Raúl Castro, Bruno Rodríguez, minister van buitenlandse zaken en Rodrigo Malmierca, minister van buitenlandse handel en investeringen.

Daarnaast blijven de gevolgen van de blokkade ook in derde landen doorwegen. Zo werd aan de Franse bank "Crédit Agricole" een boete opgelegd van 787 miljoen dollar (694 miljoen euro), omdat de bank tussen 2003 en 2008 voor 32 miljard verrichtingen had uitgevoerd met Iran, Soedan en Cuba. Vorig jaar betaalde BNP Paribas 9 miljard dollar, in maart volgde de Duitse Commerzbank met 1,5 miljard dollar, en onderzoeken lopen nog voor de Franse Société Générale, de Deutsche Bank en de Italiaanse Unicredit. Wie beweerde dat de blokkade ten einde komt ?

Freddy Tack

Aniversarios

50e anniversaire du PCC, du Granma et de la Juventud Rebelde

F. Tack

Le 3 octobre 1965, dans l'ancien théâtre Chaplin (aujourd'hui Karl Marx), se déroulèrent des événements fondamentaux pour l'histoire de Cuba. Un nouveau parti prenait forme officiellement, sous le nom de Parti Communiste de Cuba (PCC), on en présente le Comité Central et annonce la fusion de deux quotidiens, Revolución et Hoy, en un seul organe de presse, le Granma. C'est aussi ce jour là que Fidel lit la lettre d'adieu de Che Guevara, parti vers d'autres fronts de lutte.

Vers un parti unique

L'histoire d'un parti unique pour diriger les luttes révolutionnaires à Cuba remonte loin, au parti fondé par José Martí en 1892 pour mener la guerre pour l'indépendance du pays. Quelques années plus tard Baliño, Mella et quelques autres révolutionnaires seront à la base de la création du premier Parti Communiste (16 et 17 août 1925 – voir Cuba Sí n° 184, pp. 12 et 13).

Dans l'élaboration de la politique des jeunes rebelles, après la victoire du 1er janvier 1959, la nécessité d'un rapprochement entre les différentes sensibilités révolutionnaires se fit rapidement sentir. Les rencontres sporadiques entre les dirigeants des trois forces rebelles (le Mouvement du 26 juillet, le Directoire Révolutionnaire et les Parti Socialiste Populaire), l'habitude de se consulter face aux problèmes les plus importants, vont mener à une unification progressive.

Le premier pas fut fait avec la création des ORI (Organisations Révolutionnaires Intégrées), avec des structures de direction incorporant les dirigeants des trois organisations et des cellules de base dans les centres de travail et les centres de production agricole. Dans cette première phase, chose presque inévitable dans ce genre de processus, des contradictions se font jour et des positions sectaires se manifestent.

Pour surmonter ces erreurs la Direction Nationale des ORI fut constituée et le 22 mars 1962 Fidel Castro est désigné comme Premier Secrétaire, Raúl Castro comme Deuxième Secrétaire, alors que Blas Roca (dirigeant du PSP) devenait directeur du journal Hoy. Le parti se renforce alors essentiellement par la réorganisation des cellules de base.

En mai 1963, les ORI se transforment en Parti Unifié de la Révolution Socialiste de Cuba (PURSC). Pas seulement un changement de nom mais le passage à ce qui correspondait aux nécessités politiques de ce moment. A partir de 1964, le PURSC développe ses assemblées de rénovation et de rectification des mandats, des cellules de base jusqu'au niveau provincial.

Le 1er octobre 1965 a lieu une réunion de la direction du PURSC, en présence des dirigeants provinciaux et régionaux, où Fidel annonce un accord pour le changement de nom du parti, pour la constitution de son Comité Central, d'un Bureau Politique et de cinq commissions (Forces Armées et sécurité, économie, études constitutionnelles, enseignement et relations extérieures).

Le 2 octobre se réunit le nouveau Comité Central. Le dernier numéro du journal Revolución publie les noms des membres du Comité Central, du Bureau Politique et des commissions.

Le 3 octobre le Comité Central se réunit et Fidel pose une question : "Quel est, à votre avis, le nom que devrait prendre notre parti ?" Des cris dans la salle fusionnent : "Communiste !" Et Fidel proclame : "Parti Communiste de Cuba".

Ce même jour Fidel déclare également "Il y a une absence dans notre Comité Central". Chacun réalisait qu'il s'agissait de Ernesto Che Guevara. C'est alors que Fidel lit la célèbre lettre d'adieu du Che, combattant déjà sur d'autres front de lutte.

Ce bref rappel de la constitution du PCC démontre un fait essentiel dans la lutte révolutionnaire à Cuba : ce n'est pas un ancien parti qui a été le moteur de la Révolution. C'est la lutte des masses, le soutien ferme de toute une population, qui a été à la base des luttes, et c'est de ces luttes qu'a survécu, au travers des fusions successives des mouvements d'avant-garde, l'actuel Parti Communiste de Cuba.

1965 - 2015

En 1975, le PCC tient son Premier Congrès. On y élabore les statuts du Parti et l'orientation de son fonctionnement dans toutes ses composantes. Le Congrès analyse le processus d'institutionnalisation et approuve la tenue d'un référendum sur la nouvelle Constitution Socialiste du pays.

Le Second Congrès (1980) aborde principalement la défense du pays et son développement économique.

Le Troisième Congrès (1986) se penche essentiellement sur le processus de rectification des erreurs.

Le Quatrième Congrès (1991) est consacré aux mesures à prendre suite à la chute du bloc communiste et pour affronter la "période spéciale en temps de paix".

Le Cinquième Congrès (1997) appelle à un renforcement de l'unité du peuple face à la recrudescence de la guerre économique, de la subversion idéologique et des menaces impérialistes nord-américaines (la Loi Toricelli est adoptée en 1992, la Loi Helms-Burton en 1996).

Et finalement le Sixième Congrès (2011) sera centré sur les stratégies à développer pour affronter les conséquences

économiques négatives de la première décennie des années 2000 et les suites de la Période Spéciale, et des mesures à prendre suite à la grave maladie de Fidel Castro.

Le VIe Congrès prendra des décisions fondamentales pour l'actualisation du modèle économique et social, par l'approbation des Directives (Lineamientos) pour la Politique Économique et Sociale du Parti et de la Révolution.

Et aujourd'hui ?

La vie du parti ne s'arrête pas et on prépare actuellement, en profondeur, le VIIe Congrès du Parti, prévu pour avril 2016. Les structures de base du PCC, dans les communes et les districts, ont entamé depuis le 12 septembre les débats sur un bilan du travail du Parti ces dernières années, et leurs travaux se sont terminés fin octobre.

L'objectif principal était l'évaluation des résultats obtenus avec l'application des directives approuvées par le VIe Congrès et par la Première Conférence Nationale du Parti (janvier 2012). Les thèmes les plus discutés ont été le rôle du Parti dans le suivi de l'implémentation des directives (surtout celles liées à la production alimentaire, à l'industrie sucrière, à la qualité des services offerts à la population, à l'efficacité industrielle, aux investissements).

On y a abordé les résultats des actions pour la prévention de la corruption, des délits, des illégalités et des indisciplines sociales. La politique des cadres, de l'augmentation du nombre de membres du Parti et de la UJC (Union des Jeunes Communistes), l'attention apportée aux organisations de masse et aux organisations de jeunes, la formation et l'éducation des nouvelles générations et le travail nécessaire pour contrer la subversion politique et idéologique, ont également fait l'objet de nombreuses interventions.

Les comités de base et les bureaux municipaux et de district ont élu leurs nouveaux dirigeants pour les travaux de la prochaine étape.

A partir du 31 octobre a commencé le même processus au niveau des assemblées provinciales du PCC. Comme pour les comités de base, ici également, les travaux ont été précédés de larges échanges avec les militants, les collectifs de travailleurs, les communautés, la UJC, les organisations de masse et d'autres institutions. Les assemblées provinciales évalueront les réalisations et ce qui manque encore dans chaque territoire par rapport à l'accomplissement de directives du VIe Congrès et de la Première Conférence Nationale du Parti.

Ces profondes analyses aux différents niveaux doivent permettre une préparation efficace du VIIe Congrès du PCC.

Ce VIIe Congrès entamera ses travaux le 16 avril 2016, jour de la commémoration du 50e anniversaire de la proclamation du caractère socialiste de la Révolution cubaine.

En plus de l'analyse de la réalisation des accords du VIe Congrès, le congrès d'avril 2016 se penchera sur l'analyse du perfectionnement de la Division Politico-Administrative du pays, discutera de la généralisation du nouveau modèle de fonctionnement des Organes Locaux du Pouvoir Populaire, du système électoral (avec la mise en place d'une nouvelle Loi Électorale) et de l'organisation des élections générales.

Anniversaire du Granma et de Juventud Rebelde

C'est aussi le 3 octobre 1965 que Fidel Castro annonce la fusion des deux quotidiens révolutionnaires, Revolución et Hoy, pour devenir le Granma, quotidien officiel du PCC.

Le 4 octobre paraît le premier numéro du nouveau quotidien de 12 pages, avec un tirage de 498.784 exemplaires.

Granma reste le quotidien avec la plus grande diffusion à Cuba, avec une moyenne de 700.000 exemplaires par jour durant des années, et à certaines occasions spéciales des tirages à plus d'un million d'exemplaires. Les difficultés subies durant la période spéciale touchent aussi la presse et le tirage du Granma descend à 460.000 exemplaires, pour se stabiliser à un peu plus de 500.000 aujourd'hui.

Le 21 octobre 1965 est fondé le quotidien Juventud Rebelde, l'organe de la UJC et héritier des publications révolutionnaires pour la jeunesse du pays.

Historia

Des trams à La Havane

"Le 28 avril 1952 à 23h22 Guillermo Ferreiro, responsable de la station, ordonne le départ du tram 388 de la ligne Príncipe-Avenida del Puerto (P-2). Le conducteur, Julio Amoedo sonne la cloche pour annoncer le départ. Le tram prend les rue Carlos III, Reina, Monte et Egido. Il passe devant la gare des trains et il se dirige vers l'Avenue du Port. Puis il fait le trajet retour par le même circuit.

"Serrucho", le receveur récoltait soigneusement les cinq centavos, prix du trajet, auprès des voyageurs. Il ne récolte au total que 75 centavos, car le tram n'avait embarqué que 15 passagers.

Le mercredi 29 avril 1952, à 00h08, le tram est revenu à son point de départ. Ainsi se termine le dernier trajet d'un tram à La Havane.

L'événement passe quasi inaperçu dans la presse. Pas un seul journaliste, pas un seul photographe pour assister à la fin d'une époque. Uniquement Samuel Urra, un étudiant en journalisme, passager de l'ultime trajet, prend des notes pour son travail de fin d'année.

Plusieurs traminots espéraient l'arrivée du tram à son terminus.

Les plus jeunes avaient déjà suivi des cours et passé des examens pour conduire des bus. D'autres devront chercher un nouveau job dans d'autres secteurs d'activité.

Finalement, au lever du jour, arrive un photographe de "Alerta", Aristides Reyes, qui fixe sur la pellicule le tram à son terminus et l'équipage de cet ultime voyage.

Le tram 388 est garé entre les 42 voitures qui formaient le parc de trams havanais et qui semblaient ainsi lui faire une haie d'honneur".

Voici un résumé du récit de Jorge Oller (Cubaperiodistas.cu) au sujet du dernier trajet en tram à La Havane.

L'histoire commence par les premiers trams à traction animale (des chevaux et des mules) qui commencent à circuler à La Havane dès 1858, remplacés quelques années plus tard par la traction à vapeur.

C'est une compagnie canadienne, la "Havana Electric Railway", qui, durant l'occupation nord-américaine inaugure, le 3 septembre 1901, les premières lignes de trams électriques. Elles remplaceront progressivement les anciennes lignes à vapeur ou à traction animale.

En 1907, des entrepreneurs nord-américains rachètent la majorité des actions de la compagnie canadienne et la transforment en "Havana Electric Railway, Light and Power Company", avec un monopole non seulement dans les transports en tram, mais aussi dans les services de distribution de gaz et d'électricité dans la capitale. Ils étendent les lignes, importent de nouveaux trams et se développent dans les faubourgs et les nouveaux quartiers de la ville, avec finalement 142 kilomètres de voies au total.

Après la première guerre mondiale la compagnie nord-américaine "Electric Bond & Share" décide de développer ses activités et obtient le contrôle du service électrique à Cuba. En 1923, elle achète des installations à Santiago de Cuba. En 1927, une de ses filiales, la "American & Foreign Power Co.", crée une filiale à Cuba, la "Compañía Cubana de Electricidad". Le dictateur Machado transfère toutes les parts à la nouvelle entreprise.

La Havana Electric se retrouve avec uniquement ses trams, et avec l'obligation de payer toute l'énergie électrique consommée.

La montée de l'industrie automobile et des compagnies pétrolières va faire pression pour le passage aux transports en bus, pouvant atteindre n'importe quel point de la capitale, sans rails et sans fils électriques. Le patron de la Havana Electric ne modernisera plus le charroi et l'entreprise accumule les dettes au détriment des actionnaires, presque tous Cubains ou Espagnols.

Les tramways agonisent et sous l'influence de multinationales comme la General Motors et ESSO les bus se multiplient et les trams deviennent un moyen de transport vieillot et anachronique.

En juin 1950, le président Carlos Prio signe la condamnation à mort des trams par l'attribution de l'exploitation du transport urbain à l'entreprise "Autobuses Modernos SA".

Quelques trams terminent leur carrière sur le réseau de tramway de Matanzas. Un tram est transformé en classe pour des élèves de primaire. Deux autres termineront à Varadero comme stand de vente de boissons et de sandwiches. D'autres seront cannibalisés pour les pièces réutilisables.

Qui s'en souvient encore aujourd'hui ? Et pourtant des trams ont circulé à la Havane.

Sources

Maylin Guerrero Ocaña : *El último día en que los tranvías circularon por La Habana*.

In : *Granma*, 04/05/2012

Jorge Oller Oller : *Final del Tranvía en La Habana*.

In : *Cubaperiodistas*, 30/06/2011.

HET BEZOEK VAN EEN VAN DE CUBAANSE VIJF AAN BELGIË EN WAT NA DE VRIJLATING VAN DE VIJF

Op 17 december 2014 stond in onze pers te lezen dat er een toenadering kwam tussen de V.S.A. en Cuba, en dat beide landen opnieuw ambassades zouden openen op elkaars grondgebied, en dat de resterende drie van de vijf Cubaanse gevangenen alsook de gevangene uit de V.S. zouden vrijgelaten worden.

Voor wie niet op de hoogte is van de geschiedenis van de vijf, hierbij een zeer korte samenvatting. Na bomaanslagen in hotels in Havana in de jaren '90, uitgevoerd door terroristische groeperingen gevestigd in Miami, besliste de Cubaanse regering om 5 Cubanen uit te sturen om te infiltreren in die terroristische organisaties, teneinde toekomstige aanslagen te vermijden. De vijf werden echter ontdekt en veroordeeld tot zeer zware straffen en dat terwijl ze, volgens Cubaanse bronnen en ook sommige bronnen in de V.S., niets anders hadden gedaan dan geweldloos infiltreren in terroristische organisaties teneinde verdere terreaanslagen te voorkomen. Wie meer wil weten kan terecht op www.freethefive.org, een Engelstalige website.

In het dagblad 'De Morgen' stond op 17 december 2014 op het eerste blad te lezen dat de vijf Cubaanse "spionnen" zouden worden vrijgelaten alsook de "Amerikaanse hulpverlener" die in Cuba al enkele jaren in de gevangenis zat. Let wel, hierbij werd geen duiding gegeven zodat de lezer, die niet op de hoogte was aan de hand van de woordenkeuze, moest denken aan schuldige Cubanen en een onschuldige burger uit de V.S. De "Amerikaanse hulpverlener" werd er, volgens Cubaanse bronnen, op betrapt om een lading satelliettelefoons het land te hebben willen binnensmokkelen teneinde een netwerk op te zetten tegen de Cubaanse Staat, niet echt "hulpverlening" dus. De taak van een journalist, indien er twee partijen zijn, is eerst en vooral het standpunt van beide partijen weer te geven en ten tweede een analyse te maken van die standpunten en aan te duiden welke correct zijn en waarom en waar er nog twijfels zijn. Nog het een noch het andere gebeurde en dat in een krant die van zichzelf zegt dat ze de zalm is die tegen de stroom opzwemt. Dan vraag je je af of er nog wel sprake is van een echt vrije pers en begin je je vragen te stellen bij het waarheidsgehalte en de kwaliteit van de rest van de berichtgeving over andere onderwerpen....

Gerardo Hernández Nordelo, die veroordeeld was tot 2 maal levenslang plus 15 jaar, was een van de drie laatst vrijgekomenen van de vijf en dit na 16 jaar. Zijn echtgenote Adriana Pérez O'Connor had overal ter wereld al die jaren steun gezocht voor haar man en was ook in ons land vele keren te gast, ook bij ons, de Vrienden van Cuba. In strijd met alle mensenrechten werd haar door de V.S. verboden om haar man in de gevangenis te bezoeken via een inreisverbod in de V.S. Uiteindelijk, en met de hulp van een senator uit de V.S., slaagde ze erin om zich kunstmatig te laten insemineren met het zaad van haar man, zodat ze haar wens om een kind van hem te hebben in vervulling zag gaan. Gema werd geboren op 6 januari 2015 en Gerardo werd dan toch vrijgelaten. Wat een weerzin met zijn vrouw en wat een ontroering bij de aanblik van zijn dochertje !

Gerardo en Adriana hebben in de week van 14 september 2015 België bezocht.

De Cubaanse ambassade gaf een receptie voor al degenen die hadden meegeholpen in de strijd om de 5 vrij te krijgen.

Ook een bezoek aan het Europees parlement had plaats voor een ontmoeting met de groeperingen die vriendschap met het Cubaanse volk voorstaan, waaronder uiteraard de Vrienden van Cuba. Ook een ontmoeting met de Europese fractie GUE-NGL stond op het programma.

Ook aan de U.L.B. had een ontmoeting plaats met studenten en andere belangstellenden.

De vrijdag brachten ze een bezoek aan de Vrienden van Cuba in De Hopsack te Antwerpen, waar Adriana in het verleden herhaaldelijk voor ons had gesproken over haar man en de Vijf, net zoals ze dat ook had gedaan in het historische A.B.V.V. gebouw op de Vrijdagmarkt te Gent.

Ook Leonardo Tamayo Núñez, bijgenaamd "Urbano" was van de partij. Hij is een Cubaan die samen met Che Guevara heeft gevchten in Cuba en in Bolivië, en is een man die naast zijn revolutionaire overtuiging over een gezonde dosis humor beschikt. Het was een zeer geslaagde en gezellige avond. Tenslotte werd ook Manifiesta bezocht, het jaarlijkse feest van de solidariteit.

Gerardo bracht de boodschap dat zijn vrijlating en die van zijn makkers niet zou mogelijk geweest zijn zonder de niet aflatende inzet van de duizenden die voortdurend hebben geijverd voor hun vrijlating, wat een geweldige en niet aflatende druk betekende op de overheid van de V.S. Verder was de essentie van zijn boodschap dat zijn inzet er gekomen is omdat hij het verschil wou maken. Hij vertelde dat Fidel het zich ook gemakkelijk had kunnen maken door te zwijgen en een zorgeloos leven te leiden door een goed verdienende loopbaan als advocaat uit te bouwen. En hij zei dat zijn gevangenschap van 16 jaar uit te houden was omdat hij steeds besefte aan de goede kant van het verhaal te staan, en ook dat hij zeker was dat Fidel en Cuba voor hem en zijn lotgenoten zouden blijven strijden.

De Vijf staan ook symbool voor een meer menselijk maatschappijbeeld. Gerardo, die verschillende jaren in de V.S. woonde, denkt dat het egoïsme, het individualisme en de raciale en sociale indelingen de grootste struikelblokken zijn voor de samenleving daar. Het systeem, zegt hij, werd er zo ontwikkeld dat de mensen er in de eerste plaats aan zichzelf denken en niet aan de samenleving als een geheel. "Je leert er hoe je steeds meer kan verwerven en eender wie anders kan vertrappen om je doel te bereiken".

Gerardo bracht ook de boodschap dat de strijd nog niet gestreden is zolang de economische blokkade van de V.S. tegen Cuba, die een vorm is van economische oorlogvoering, blijft bestaan en zolang de basis van Guantánamo niet is teruggegeven aan Cuba (het akkoord van Cuba om dat deel van het grondgebied aan de V.S. te verpachten dateert van een periode dat Cuba een semi-kolonie was van de V.S.). En de Vijf reizen nu de ganse wereld rond, o.a. om hiervoor steun te krijgen. Intussen weten we dat de jaarlijkse stemming in de V.N., op 27 oktober 2015, over de resolutie om de blokkade tegen Cuba op te heffen, is uitgedraaid op een verpletterende 191 stemmen voor en 2 tegen, zijnde de V.S. en Israël. Dit keer zelfs geen 2 onthoudingen van 2 kleine eilandjes in de Stille Oceaan zoals de vorige jaren. Dat de V.S. tegenstemt is zacht uitgedrukt zeer contradictorisch met hun wens om de betrekkingen met Cuba te normaliseren en met het openen op elkaar's grondgebied van volwaardige ambassades. Laat ons hopen dat de internationale druk de mening van de V.S. wijzigt.

Regi Rotty

(Foto's A. Delstanche en R. Rotty)

Guillermo Rubalcaba

Anne Delstanche

Le pianiste cubain Guillermo Rubalcaba, père du célèbre pianiste de jazz Gonzalo Rubalcaba, est décédé le 7 septembre 2015 à La Havane.

Né le 10 Janvier 1927 à Pinar del Río, Guillermo Rubalcaba est décédé le 7 septembre 2015 à La Havane.

Issu d'une famille de musiciens, il a commencé très tôt à jouer avec son père Jacobo Rubalcaba qui lui-même jouait plusieurs instruments. Ensuite il a étudié au Conservatoire Orbón où il a étudié le piano, le violon, la clarinette et le saxophone même si son meilleur instrument est resté le piano. C'est à 15 ans qu'il a commencé comme violoniste à l'orchestre "Ases del Ritmo", puis il a travaillé à l'orchestre de la radio. En 1964, il part en tournée en Afrique et en Europe, en Amérique du Nord et Centrale avec "l'orchestre Jorrín".

En 1968, il entre à la "Charanga Típica de Concierto" dont le but était de préserver la tradition du "danzón" dans sa forme originale. Il a fini par en devenir le directeur qui, en 1973, a pris le nom de Charanga Rubalcaba.

Il a aussi fait partie du groupe "Afro Cuban All Stars" qui a participé à plusieurs festivals en Europe et en Asie et à l'enregistrement de "Cuban Odyssey" (2002) avec Jane Bunnett, une musicienne de jazz canadienne.

Cette même année 2002, il a reçu la médaille "Alejo Carpentier" et le diplôme "Nicolas Guillén" de l'Association des Musiciens de l'UNEAC. Son dernier album sera présenté le 13 septembre.

Il a été surpris par la mort à 88 ans alors qu'il était encore plein de projets.

Discographie

Vivencias
Fundadores del Sabor
Yo la cubano de soja de Por
El Danzón de la Reina Isabel
Un corazón abierto
Entre dos generaciones
Con Sello de calidad

La Bande dessinée Cubaine

Le 23 octobre 2015, le Centre Cervantes de Bruxelles présentait la bande dessinée "Soñar La Habana" (Rêver La Havane), un album collectif de Héctor Saroal, Alexander Izquierdo et Lysbeth Daumont qui ont fait le déplacement à Bruxelles pour l'occasion. C'est la maison Autrique qui est responsable du projet.

"Soñar La Habana" aborde le thème du patrimoine. Les auteurs observent l'environnement culturel de la ville en imaginant des histoires. Ce livre est l'œuvre du Laboratoire de Production de BD, un projet de collaboration entre Wallonie Bruxelles Internationale et l'Officine de l'Historien de La Havane dont le siège se trouve dans l'ancien palais des Comtes de San Esteban de Cañongo où se trouve aussi l'unique bibliothèque spécialisée en BD du pays.

A Cuba, la Bande dessinée a pris naissance à l'époque de l'intervention nord-américaine sous la forme de critique à un moment où la vie quotidienne de l'île était totalement sous influence étaisunienne. Ces bandes dessinées étaient publiées dans les journaux de l'époque. Plus de 400 personnages de bande dessinée circulaient dans le pays.

Les personnages étaient très populaires et pleins d'un humour typiquement cubain. Le journal "Hoy", organe officiel du Parti Socialiste Populaire de l'époque publia plusieurs petites histoires comme "La vie de Julio Mella" de Horacio Rodríguez. Les bandes dessinées montraient la pauvreté et la souffrance de la société cubaine devant les abus des différents gouvernements de l'époque. On peut citer comme exemple la BD de "Pacho y Luis y sus amigos" réalisée spécialement pour la revue clandestine "Mella" par Virgilio Martínez et Marcos Behemaras. Ainsi que "Julito 26 et Juan Casquito", dessinées pour le journal "El Cubano Libre" par Santiago Armada. Ce journal était édité dans la Sierra Maestra où se trouvait l'armée rebelle de Fidel Castro.

Les premiers thèmes étaient historiques. C'est en 1970 qu'apparaît le personnage de Elpidio Valdes de Juan Padrón qui deviendra plus tard le dessin animé le plus populaire de Cuba. D'autres BD ont vu le jour, liées à la science fiction. Puis d'autres thèmes ont été développés destinés aux adolescents.

Dans les années '90, le manque de papier a limité la publication des revues. Puis, en 2004 plusieurs maisons d'édition commencent à éditer des BD alors que jusque là elles étaient surtout publiées dans les journaux. Aujourd'hui plusieurs institutions cubaines se battent pour maintenir vivante la BD cubaine et sont épaulées par des organisations belges, mexicaines, et allemandes.

Cándido Fabré, muzikant in hart en nieren

Regi Rotty

Cándido Fabré is een van de bekendste Cubaanse muzikanten. Zijn rauwe stem, zijn improvisatietaal om teksten te improviseren en zo in te spelen op het moment zelf van een optreden, de vele muziek die hij geschreven heeft, maken hem uniek ook in het Cubaanse muzieklandschap dat sowieso al rijk geschaard is. En hij heeft zijn fervente fans !

Ik herinner me enkele jaren geleden een gepland optreden met hem en zijn orkest in Holguín. Het zou beginnen om 21 u. Om 21 u. geen Cándido Fabré. Om 22 u. geen Cándido Fabré. Om 23 u. geen Cándido Fabré. Achthonderd man bleven wachten want ze waren fan en de man was gekend voor zijn legendarische late opkomsten. Om 24 u. geen Cándido Fabré. Achthonderd man bleven wachten. Om 1 u. geen Cándido Fabré. Achthonderd man bleven wachten. Om 2 u. geen Cándido Fabré. Achthonderd man bleven wachten. Om 3 u. geen Cándido Fabré. Achthonderd man bleven wachten. Om 4 u. geen Cándido Fabré. Achthonderd man bleven wachten. Om 5 u. 's morgens Cándido Fabré verschijnt en het feest barst los ! We hebben, mijn vrouw en ik, samen met enkele andere enthousiaste liefhebbers achter de muzikanten op het podium plaats gezocht en daar meegefeest. Geweldig !

Geboren in San Luis vlak bij Santiago de Cuba zat hij natuurlijk ook wel in het meest muzikale gedeelte van het eiland waar alle Cubaanse muziekstijlen zijn geboren op de rumba na. Hij werd voor het eerst bekend als songwriter met de groep "La Original de Manzanillo". In 1992 heeft hij zijn muziekgroep gevormd, "Cándido Fabré y su banda". Hij heeft meer dan 1000 liedjes geschreven en gecomponeerd. Zijn liedjes werden ook gebracht door bekende Cubaanse groepen zoals Los Van Van, Orquesta Aragón, Issac Delgado enz... Hij heeft ook optredens gedaan met bekende Latijn-Amerikaanse muzikanten zoals Oscar D'León. Hij was met zijn band ook een van de eerste Cubaanse groepen die op belangrijke evenementen in Europa optrad. In drie Europese tours heeft hij 80 concerten gegeven, ook in België. Maar wie hem nu nog wil zien heeft het meeste kans in Cuba.

Ook in Miami is hij te beluisteren geweest, wat daar een polemiek veroorzaakte omdat hij achter het Cubaanse systeem bleef staan. Maar bang om kritiek te uiten op zaken die verkeerd lopen in Cuba is hij ook niet, getuige zijn liedje over misbruiken van sommige Cubaanse douaneambtenaren.

Maar "the proof of the pudding is in the eating". Beluister dus eens op youtube een van zijn liedjes, "Le di el bate" bv, alhoewel dat meer opzwepend klinkt op zijn CD. Zijn CD's zijn ook bij ons te verkrijgen, kijk maar eens op internet.

BLOCUS : CUBA 191 - ÉTATS-UNIS 2

Le 27 octobre, 191 pays des 193 États membres de l'ONU ont voté en faveur du projet de résolution déposé par Cuba au sujet de "La nécessité de lever le blocus économique, commercial et financier imposé à Cuba par les États-Unis d'Amérique". Deux pays ont voté contre : les États-Unis et Israël. Aucun pays ne s'est abstenu.

C'était la 24e fois que Cuba déposait une résolution contre le blocus. La toute première fois, en 1992, 59 pays soutenaient Cuba et 71 s'abstenaient. En 2014, alors que les votes en faveur se montaient à 188, il y avait encore trois abstentions. Cette année, bien que certains avaient pronostiqué une abstention des États-Unis, le vote ne peut être plus clair, la communauté internationale condamne la politique de blocus. Dans l'histoire de l'ONU, jamais une question litigieuse présentée par un État n'a reçu un tel soutien de la part des autres États membres.

Le vote avait cette année une signification spéciale, puisque c'était le premier vote après l'ouverture des négociations entre Cuba et les États-Unis, annoncée le 17 décembre 2014, et après le rétablissement des relations diplomatiques en juillet 2015. Depuis lors, sauf quelques mesures exécutives prises par le président Obama (voir Cuba Sí 186, p. 6 et dans ce numéro l'article sur les relations Cuba – États-Unis) le blocus est resté d'application sans failles.

Selon le rapport présenté par Cuba à l'ONU avant le vote, les pertes accumulées durant plus d'un demi siècle, en tenant compte des fluctuations de la valeur de l'or, s'élèvent à 833.755.000.000 \$.

Il faut y ajouter l'extraterritorialité du blocus, confirmée par les sanctions infligées à des pays tiers (récemment encore la Commerzbank allemande et le Crédit Agricole français), et qui représentent une violation flagrante du droit international. Une grande partie des dommages infligés est difficilement estimable, car il n'y a pas que les surcoûts pour recourir à des marchés lointains, mais aussi des millions de dollars perdus par des échanges non réalisés, par peur des sanctions, sans compter les conséquences de l'impossibilité pour Cuba de vendre ses produits sur le principal marché voisin.

Le rapport présenté par Cuba (disponible sur de nombreux sites web cubains en espagnol, français ou anglais) reprend les mesures adoptées par Obama et leurs limitations, ainsi que les prérogatives dont il dispose pour modifier le blocus sans avoir à passer par le Congrès. Le rapport énumère les préjudices subis par le peuple cubain dans la santé, l'éducation, le sport, la culture et son droit au développement. Il cite les préjudices pour le commerce extérieur de Cuba et pour les investissements étrangers, ainsi que pour les finances du pays. Un dernier volet aborde la violation du droit international et l'extraterritorialité, pour finir avec un survol de l'opposition au blocus aux États-Unis mêmes et dans la communauté internationale.

Durant les débats annuels de la 70e Assemblée Générale (28/09-03/10/2015) 50 représentants des cinq continents ont condamné le blocus, le qualifiant d'anachronique, d'injuste, d'obstacle au développement, d'acte sans sens, de relique de la guerre froide et d'asphyxie du peuple cubain.

Le 27 octobre plusieurs intervenants ont soutenu la position de Cuba : le président de l'Iran au nom du Mouvement des Pays Non Alignés, le représentant de l'Équateur au nom de la CELAC, le représentant de l'Afrique du Sud au nom des 77 et de la Chine, le représentant du Sierra Leone au nom des États Africains, le premier ministre de la Jamaïque au nom du CARICOM, le représentant du Paraguay au nom du MERCOSUR, ainsi que les représentants du Vietnam, du Venezuela, de l'Inde, de l'Algérie, du Brésil, de la Chine et de la Bolivie.

Après l'intervention de Bruno Rodríguez, ministre cubain des affaires étrangères, le représentant permanent des États-Unis a déclaré que la normalisation des relations nécessitera des années et qu'il était lamentable que Cuba présente une résolution quasi identique à celle des années antérieures. Selon lui les États-Unis veulent une coopération avec Cuba au bénéfice des deux pays et de l'hémisphère. Il a ajouté qu'au sujet des droits de l'homme et des libertés fondamentales pour tous à Cuba, les États-Unis continueront à favoriser les liens entre les deux peuples. Et il a terminé par l'annonce que les États-Unis n'allait pas soutenir la résolution cubaine, et qu'ils regrettaiient que Cuba optait pour le dépôt de sa résolution annuelle. La réponse de la communauté internationale a été claire : 191 – 2.

Dans son discours et sa conférence de presse Bruno Rodríguez a exprimé sa déception par rapport au vote des États-Unis. Il a déclaré que la motivation fournie était sans contenu et non-fondée, et que tant que la réalité consistera en l'application stricte et concrète du blocus, l'Assemblée générale continuera à le condamner. "Ce n'est pas la résolution qu'il faut modifier, mais c'est l'application du blocus", a-t-il ajouté, car depuis les annonces du 17 décembre aucune modification tangible substantielle n'est intervenue dans la pratique du blocus. Rodríguez a encore ajouté que 77% des Cubains ont souffert du blocus dès leur naissance. Il a souligné que la levée du blocus sera l'élément essentiel qui donnera un sens aux avancées des derniers mois dans les relations entre les deux pays, et qu'elle déterminera le rythme de la normalisation.

Freddy Tack

Heropening van onze bibliotheek

Op 29 oktober, in het kader van de Dagen van de Cubaanse Cultuur, werd onze bibliotheek, die jaren niet meer toegankelijk was wegens gebrek aan een lokaal, terug geopend.

De opening werd bijgewoond door Norma Goicochea Estenoz, ambassadrice van Cuba, een ruime delegatie van het collectief van de ambassade van Cuba, leden van de Raad van Bestuur en medewerkers van de vzw's 'dacob' en 'CARCoB', leden van de Raad van bestuur van de Vrienden van Cuba en enkele actieve leden van onze afdeling Brussel die instond voor de opening.

Onze bibliotheek staat nu bij de vzw 'dacob' (het archief en de bibliotheek van de studie van het communisme in België), met wie wij een samenwerkingsakkoord hebben afgesloten, en met als Franstalige vleugel de 'CarCoB' (Centre des Archives Communistes en Belgique).

De bibliotheek is toegankelijk voor het publiek op dinsdag, woensdag en donderdag, van 10u. tot 17u., en is gelegen in de Kazernestraat 33 te 1000 BRUSSEL (niet ver van het Zuidstation). De bezoekers worden wel verzocht vooraf een mail te sturen naar bib.dacob@skynet.be, of telefonisch op 02/503 19 82 om af te spreken en te melden wat zij wensen te raadplegen of wat zij zoeken. De boeken worden niet uitgeleend en moeten ter plaatse geraadpleegd worden.

Na een lange onderbreking kunnen wij nu terug onze boeken beschikbaar stellen voor het publiek, drie werkdagen per week, op een centraal gelegen plaats, dicht bij het Zuidstation.

En deze opening kan niet voorbijgaan zonder een dankwoord voor Monique, die onze boeken gedurende lange maanden bewaarde in haar garage. Bedankt Monique.

Le 29 octobre, dans le cadre des Journées de la Culture Cubaine, notre bibliothèque, inaccessible durant des années par manque de locaux, a été réouverte.

L'ouverture a eu lieu en présence de Norma Goicochea Estenoz, ambassadrice de Cuba, une nombreuse délégation du collectif de l'ambassade de Cuba, des membres des Conseils d'Administration et de collaborateurs des asbl 'dacob' et 'CarCoB', des membres du Conseil d'Administration des Amis de Cuba et de membres actifs de notre régionale de Bruxelles qui assurait l'inauguration.

Notre bibliothèque se trouve donc dans les locaux de 'dacob' (archives et bibliothèque pour l'étude du communisme en Belgique) avec qui nous avons passé un accord de coopération, et son aile francophone ,le 'CARCoB' (Centre des Archives Communistes de Belgique).

La bibliothèque est accessible au public les mardis, jeudis et mercredis de 10h. à 17h., et est située rue de la Caserne 33 à 1000 BRUXELLES (pas loin de la gare du Midi). Les visiteurs sont priés de prévenir par mail (bib.dacob@skynet.be) ou par téléphone (02/503 19 82) afin de prendre rendez-vous et de mentionner leur domaine d'intérêt ou de recherche. Les livres doivent être consultés sur place.

Après une longue interruption nous pouvons remettre nos livres à la disposition du public, trois jours ouvrables par semaine, à un endroit central et proche de la gare du Midi.

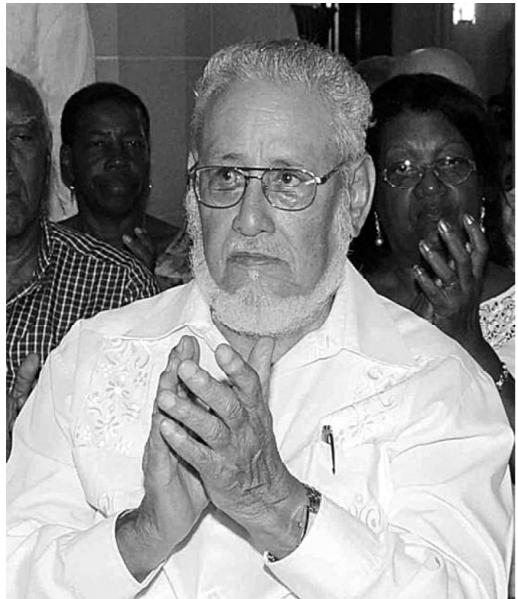
Et cette ouverture ne pouvait se faire sans nos remerciements à Monique, qui a hébergé nos livres durant de longs mois dans son garage. Merci Monique.

F. Tack

(Photos A. Delstanche)

JORGE RISQUET 06/05/1930 - 27/09/2015

Après le triomphe révolutionnaire

Après la victoire, il devient le responsable du Département Culturel des Forces Armées Révolutionnaires (FAR) en Oriente, chargé de la formation politique. De 1959 à 1961, il est chargé de plusieurs missions politiques et est chef des opérations armées. En 1961, Che Guevara, à l'époque Ministre de l'Industrie, demande à Risquet de l'aider dans ses projets pour l'industrie sucrière, avec le mouvement des Millionnaires (coupeurs de canne récoltant plus de 1 million d'arrobas), et pour l'introduction des premières machines rudimentaire pour la coupe de la canne. Ce dernier aspect nécessitait un travail politique et de clarification avec les macheteros, résistants historiques à toute introduction de machines, par peur de perdre leur emploi.

Il rejoint les ORI (Organisations Révolutionnaires Intégrées, une fusion des trois organisations ayant combattu Batista : le Mouvement du 26 juillet, le Directoire Révolutionnaire et le PSP, dès leur création. En tant que vétéran du PSP, il y joue un rôle important en s'opposant au sectarisme de certains dirigeants de son ancienne organisation.

En 1962, les ORI deviennent le PURS (Parti Unifié de la Révolution Socialiste), et Risquet en est un des dirigeants en Oriente. Quand, en 1965, le PURS devient le Parti Communiste de Cuba (PCC), Risquet intègre le Comité Central de 100 membres. De 1973 à 1990, il travaille au Secrétariat du PCC et, de 1980 à 1991, au Bureau Politique. Il est aussi un des élus à l'Assemblée Générale du Poder Popular.

Risquet et l'Afrique

Le 26 juillet 1965, Fidel informe Risquet que le Che avait quitté Cuba pour une mission militaire secrète dans l'ex-Congo Belge. Entre-temps, Alphonse Massamba-Débat, le président du Congo Brazzaville, demandait l'aide de Cuba pour défendre l'indépendance de son pays. Un mois plus tard, Risquet part avec 260 militaires cubains, le Bataillon Internationaliste Patrice Lumumba, pour une mission d'assistance militaire. Les Cubains y participent aussi à l'entraînement des combattants du MPLA, luttant pour l'indépendance de l'Angola. Ce sera le début d'une coopération politique et militaire qui allait culminer avec l'envoie de milliers de combattants pour s'opposer à l'Afrique du Sud dans son invasion de l'Angola et qui occupaient la Namibie.

Ses parents étaient des tabaqueros (ouvriers du tabac) avec des sympathies communistes et socialement engagés. En 1943, à 13 ans, il rejoint déjà la Jeunesse Révolutionnaire Cubaine, le mouvement des jeunes du Partido Socialista Popular (PSP - le Parti Communiste de l'époque). Deux ans plus tard il est élu au comité exécutif de l'organisation. Il y occupera de nombreuses charges, entre autres, directeur de la revue "Mella", secrétaire d'organisation et secrétaire général du Comité National. Ses engagements et ses actions lui vaudront plusieurs arrestations et plus d'un procès.

En 1953, il participe au Quatrième Festival Mondial de la Jeunesse et des Étudiants, à Bucarest (Roumanie), où il rencontre Agostinho Neto, le futur président de l'Angola. Personne à l'époque ne pouvait s'imaginer le rôle qu'il allait jouer en Afrique et surtout en Angola des années plus tard.

En 1954, en tant que représentant de Cuba et d'Amérique latine, il assiste au comité organisateur de la Fédération Mondiale de la Jeunesse Démocratique au Guatemala, où il rencontre Ernesto Guevara qui s'était lié d'amitié avec un jeune révolutionnaire cubain en exil, Ñico Lopez.

La dictature de Batista

Après le coup d'état de Batista il rejoint la résistance clandestine à La Havane. Après avoir été arrêté, il réussit à atteindre la Sierra Cristal dans la province d'Oriente, où Raúl Castro avait ouvert le Secundo Frente. Il y devient le responsable de la formation politique des combattants. Le 1er janvier 1959, il rentre à Santiago de Cuba avec les colonnes rebelles de Fidel et Raúl Castro.

Lors de son retour à Cuba en janvier 1967, Risquet est nommé Ministre du Travail.

De 1975 à 1979, il est le responsable de la mission civile internationale des Cubains dans la République Populaire d'Angola. Il sera le principal collaborateur de Fidel et de Raúl pour l'Angola jusqu'en 1991. Dans ce rôle il devra non seulement affronter les Sud-Africains et leurs alliés nord-américains, mais également les Soviétiques, pas toujours d'accord avec l'engagement cubain en Afrique.

Risquet est aussi à la tête de la délégation cubaine lors des négociations quadripartites (Afrique du Sud, États-Unis, Cuba, Angola) pour la paix en Afrique du sud-ouest dès 1988. Fin 1988, les troupes cubaines et angolaises avaient contré l'invasion sud-africaine à Cuito Cuanavale et les colonnes cubaines avançaient vers les frontières de la Namibie.

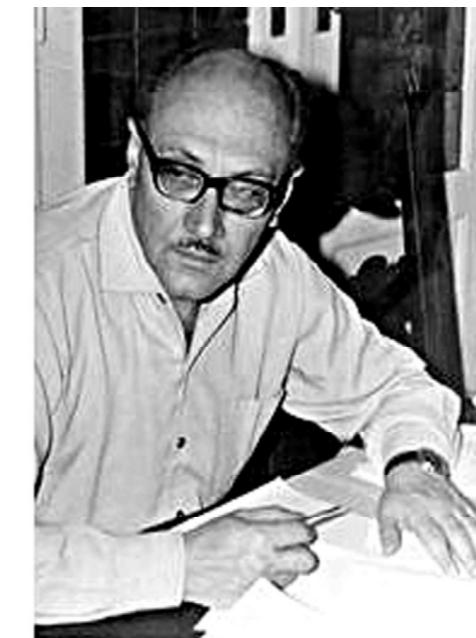
Lors de la réunion du Caire Risquet dénonce avec ironie le rôle joué par l'Afrique du Sud. Il déclare : "L'époque des aventures militaires, des agressions impunies, des massacres de réfugiés comme celui de Cassinga en 1978, et d'autres faits similaires contre le peuple frère d'Angola, est une époque qui est terminée... l'Afrique du Sud doit comprendre qu'à cette table de négociations elle n'obtiendra pas ce qu'elle n'a pas pu obtenir sur le champ de bataille...".

Le nom de Risquet sera associé pour toujours à l'histoire de l'Angola. Il était l'homme de confiance de Fidel pour l'Angola de 1975, quand les premiers soldats cubains sont arrivés pour défendre le pays contre l'invasion sud-africaine (lancée en accord avec les États-Unis), jusqu'en 1991, quand les derniers soldats cubains sont rentrés au pays.

Cuba a perdu un grand homme, affable, connaissant tout le monde, toujours le mot pour rire, une personnalité exceptionnelle. Un fidèle défenseur de la Révolution, un grand dirigeant, un internationaliste convaincu, fideliste jusqu'au dernier jour de sa vie.

Freddy Tack

IN MEMORIAM JEAN VERSTAPPEN

Onze vriend Jean Verstappen, geboren op 11 februari 1923, heeft ons verlaten op 17 oktober 2015. Zijn ganse levensloop was doordrengd met een progressistisch engagement. Weerstander en Oorlogsvrijwilliger 40-45, Voorzitter van het Koninklijke Broederschap gen. Patton 11e Bon Fus., ex-Senator, ex-Raadslid CAP/CPAS in Rixensart, ex-lid van het Voorzitterschap van de Wereldraad voor de Vrede, Algemeen secretaris-stichter van de Vereniging België-Vietnam (1973).

Op zich al een indrukwekkende opsomming waar men zijn dagelijkse inzet moet aan toevoegen, voor de vrede, voor de vriendschap en de solidariteit tussen de volkeren, zonder de talrijke artikels te vergeten, o.a. in "Rencontres pour la Paix".

Ik zal mij Jean altijd herinneren als actief, tolerant, maar steeds zijn linkse overtuiging verdedigend. Met de Vrienden van Cuba en de Vereniging België-Vietnam hebben wij talrijke activiteiten verwezenlijkt, te talrijk om ze hier op te sommen en die onverbrekbaar banden hebben gesmeed.

Het vertrek van Jean schept een moeilijk te vullen leegte. Zijn herinnering zal gebonden blijven aan de geschiedenis van onze vereniging, die altijd kon rekenen op zijn actieve steun en zijn broederlijke vriendschap.

Vaarwel Jean en bedankt voor de samen afgelegde weg.

Notre ami Jean Verstappen, né le 1er février 1923, nous a quittés le 17 octobre 2015.

Toute sa vie a été imprégnée de son engagement progressiste. Résistant et Volontaire de Guerre 40-45, Président de la Fraternelle royale gén. Patton 11e Bon Fus., ancien Sénateur, ancien Conseiller CAP/CPAS de Rixensart, ancien membre de la Présidence du Conseil Mondial de la Paix, Secrétaire général fondateur de l'Association Belgique-Vietnam (1973).

Une énumération déjà impressionnante à laquelle il faut ajouter un engagement quotidien pour la paix, pour l'amitié et la solidarité entre les peuples, sans oublier les très nombreux articles, entre autres dans "Rencontres pour la Paix".

Je me souviendrai toujours de notre ami Jean, actif, tolérant, tout en défendant sans faille ses convictions progressistes. Avec les Amis de Cuba et l'Association Belgique Vietnam, nous avons réalisé de nombreuses activités, trop nombreuses pour en faire une énumération ici et qui ont formé des liens indissolubles.

Le départ de Jean crée un immense vide qui sera difficile à combler. Son souvenir restera lié à l'histoire de notre association, comme à toutes celles qu'il soutenait ou animait. Toujours nous avons pu compter sur son soutien actif et une solidarité sans failles.

Adieu Jean et merci pour le chemin parcouru ensemble.

Freddy Tack

Persoonlijk In Memoriam voor François Bogaert - 11 september 1948 – 2 november 2015

Op 2 november jongstleden overleed François Bogaert. François was door velen onder u gekend als de man van de stand en de mojito's van de regio Brussel, en van de T-shirts met Ché op (1000-en zijn er door zijn handen gepasseerd). Of omdat zijn dochter Natasja al zoveel jaren in Cuba woont (eind jaren '90) en daar werkzaam is op de Belgische ambassade.

François besloot zelf dat het genoeg geweest was, dat zijn ziekte ervoor zorgde dat hij niet meer kon genieten, en dus dat verder leven geen zin meer had.

Deze houding typeert François volledig. Als we 10 jaar geleden, in blakende gezondheid, spraken over euthanasie zei hij mij : "als het alleen maar achteruit gaat met mij, en ik bepaalde dingen niet meer zelf kan doen, niet meer kan genieten, dan hoeft het niet meer". En dat moment was gekomen, en hij heeft geen moment van zijn standpunt afgeweken. Ondanks dat hij, volgens mij, nog zeer goed was. Maar het is zijn keuze, en daar heb ik het allergrootste respect voor.

François werd geboren op 11 september. Dat was al een dag met geschiedenis, het is namelijk de nationale feestdag van Catalonië, waarop ze hun verlies tegen Spanje uit 1714 herdenken, maar het werd pas echt een historische dag met de moord op Allende in Chili in 1973, en met de aanslag op de Twin Towers in 2001.

Ik leerde François kennen, als ik mij goed herinner, op de algemene ledenvergadering van de Vrienden van Cuba in 1995 of 1996, dus zowat 20 jaar geleden. We woonden beiden in Asse, dus het leek evident dat we samen dingen gingen doen met Cuba.

François was uiteraard al sterk actief in de VVC alvorens we elkaar kenden en hij heeft mij min of meer geïntroduceerd op alle niveaus en in alle regio's. In de jaren '80, lang voor het computertijdperk, was hij een van de drijvende krachten achter ons tijdschrift. Hij stencilde mee de exemplaren, en liep vele rondjes rond de tafel om de blaren op volgorde te leggen en dan te nieten. Ook deze eeuw was hij nog zeer actief voor het tijdschrift. Gedurende mijn vele jaren als hoofd-redacteur, voorzitter en penningmeester, kwamen François en Magda, zijn echtgenote, om de 3 maanden bij mij langs om samen de meer dan 600 etiquetten te plakken op de Cuba Sí. Dit samen doen schepte een sterke band, die verstevigd werd door te carpoolen naar al onze vergaderingen en activiteiten, overal ten lande. Het aantal stands dat we samen gedaan hebben, het aantal mojito's dat we verkochten ...., en die we zelf dronken.

Mijn vrouw wist dat, als we samen weg waren, het late kermis zou zijn, want plakkers waren we beiden.

François was altijd bereid te helpen. Wat men noemt, ne goeie mens, maar zonder naïef te zijn. Altijd recht door zee, geen comedian. Veelal zwart of wit, maar telkens onderbouwd. Noot op de voorgrond, niet in de belangstelling willen staan. Een stille kracht, waar je altijd op kan rekenen. Betrouwbaar. En altijd het linkse gedachtengoed trouw, zonder zich aan eender welke partij te linken. Een trouw lezer van Solidair, maar zeer terughoudend tov de partij erachter.

Hoewel François meer een doener was, en de meer 'intellectuele' zaken afdeed als niet voor hem, hij was immers "maar" een klusjesman aan de ULB, was hij heel belezen en wist hij enorm veel van wat er in Cuba verscheen langs abonnementen op Granma en dergelijke, in tijden dat het op internet nog niet beschikbaar was.

Ook was hij een fantastische muziekkennemer. Niet alleen Cubaanse muziek, maar vrijwel alle stijlen konden hem bekoren, en de collectie CDs die hij had is enorm.

François was een man die er van hield om met de vrienden een straffe pint, en meer dan een, te drinken, maar toch was hij ook een familieman die zijn ouders niet vergat, en alles deed om zijn kinderen de best mogelijke kansen te geven.

De laatste jaren zagen we elkaar veel minder. Mijn fout. Minder actief zijnde in de vereniging, veel werk, alle gekende uitvluchten. Maar zoals bleek uit de laatste malen dat we elkaar zagen (dat alles gepland was, gaf ons de tijd afscheid te nemen en nog enkele gezellige avonden samen door te brengen) waren we toch niet uit elkaar gegroeid.

François laat naast Magda, zijn vrouw, twee kinderen (Natasja en Dimitri), ook 3 kleinkinderen achter, waarvan 2 met de Cubaanse nationaliteit.

We leven sterk mee met hen en zullen Magda niet uit het oog verliezen.

François, hasta siempre.

Mark Lamotte

In memoriam personnel pour François Bogaert – 11 septembre 1948 – 2 novembre 2015

François Bogaert est décédé le 2 novembre dernier. Beaucoup le connaissaient en tant que l'homme dans le stand de la régionale de Bruxelles, des mojitos, et des t-shirt du Che (des milliers sont passés par ses mains). Ou parce que sa fille Natasja habite depuis des années à Cuba (fin des années '90) et y travaille à l'Ambassade de Belgique.

François a pris la décision que cela suffisait, que sa maladie l'empêchait de profiter et que la vie n'avait donc plus de sens. Cette attitude caractérise François. Quand, il y a dix ans, en pleine santé, nous parlions d'euthanasie, il me disait : "Si je ne fais que régresser, et que je ne peux plus faire certaines choses seul, que je ne peux plus profiter, alors ce n'est plus nécessaire". Et ce moment était venu, et il n'a pas changé d'avis. Bien que personnellement je trouvais qu'il était encore très bien. Mais c'est son choix, et je le respecte.

François est né le 11 septembre. Un jour avec de l'histoire, la fête nationale de Catalogne, durant laquelle est commémorée la défaite contre l'Espagne de 1714, mais est devenu vraiment un jour historique avec l'assassinat de Allende au Chili en 1973, et avec l'attentat contre les Twin Towers en 2001.

Si mes souvenirs sont bons j'ai connu François lors de l'assemblée générale des Amis de Cuba en 1995 ou 1996, il y a une vingtaine d'années. Nous habitons tous les deux à Asse et il était évident que nous allions faire plein de choses ensemble autour de Cuba.

François était déjà très actif aux Amis de Cuba avant de le connaître et il m'a un peu introduit à tous les niveaux et dans toutes les régionales. Dans les années '80, avant l'ère des ordinateurs, il était un pilier pour notre revue. Il aidait pour stenciler les exemplaires, tournait autour de la table pour assembler les pages et les agrafe. Et il est resté actif pour la revue. Durant mes nombreuses années comme rédacteur en chef, président et trésorier François et Magda, son épouse, venaient chez moi tous les 3 mois pour coller les plus de 600 étiquettes pour l'expédition des Cuba Sí. Ceci créa un lien très fort. Renforcé encore par le carpooling pour assister aux réunions et aux activités, partout dans le pays. Le nombre de stand que nous avons tenus ensemble, le nombre de mojitos que nous avons vendus..., et que nous avons bus. Ma femme savait que quand nous partions ensemble, ce serait la fête, car nous étions tous les deux des noceurs.

François était toujours disponible pour aider. Ce que l'on nomme un brave homme, mais sans être naïf. Toujours droit devant, pas de comédie. Plutôt noir et blanc, toujours réfléchi. Jamais à l'avant plan, ne voulant pas attirer l'attention. Une force tranquille, sur laquelle on pouvait toujours compter. De confiance. Et toujours fidèle aux idées de gauche, sans se lier à un parti. Un lecteur fidèle de Solidaire, mais très en retrait par rapport au parti qui se trouve derrière.

Bien que François était plutôt un faiseur, et qu'il se distanciat des choses plus intellectuelles comme ne le concernant pas, car il n'était "que" homme à tout faire à l'ULB, il avait beaucoup lu et était très informé de ce qui se passe à Cuba au travers des abonnements au Granma et d'autres revues, du temps où ils n'étaient pas encore disponibles sur internet.

Il était aussi un grand amateur et connaisseur de musique. Pas seulement de musique cubaine, mais de tous les styles, et sa collection de CD's était impressionnante.

François aimait boire une bonne pinte avec des amis, et plus d'une, mais était aussi un homme proche de sa famille qui n'oubliait pas ses parents et faisait tout pour que ses enfants puissent jouir du meilleur.

Ces dernières années, nous nous voyions moins. Ma faute. Étant moins actif dans l'association, beaucoup de travail, toutes les excuses bien connues. Mais comme cela s'est confirmé lors de nos dernières rencontres (comme tout était planifié cela nous a donné le temps de dire au revoir et de passer encore quelques soirées agréables ensemble), nous ne nous étions pas éloignés l'un de l'autre.

A côté de Magda, son épouse, François laisse deux enfants (Natasja et Dimitri), et 3 petits-enfants, dont deux de nationalité cubaine.

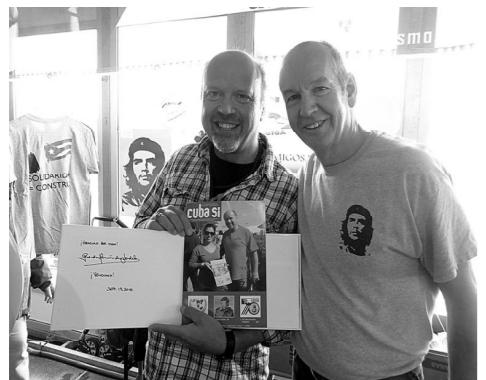
Nous partageons leur peine et nous n'oublierons pas Magda.

François, hasta siempre.

Mark Lamotte

(Trad. F. Tack)

Manifiesta was een immens succes

Zowat alle organisaties die met solidariteit te maken hebben waren present. Men slaagt er steeds opnieuw in om er een interessant en gevarieerd evenement van te maken. Iedereen komt aan zijn trekken. Het is niet alleen info verstrekken, je kan er aan allerhande activiteiten deelnemen : dans, toneel, debatten,... er zijn optredens van allerlei slag, modern, klassiek, inheems, exotisch,... workshops rond verschillende thema's, presentaties en lezingen. Er is ook voldoende aandacht voor de kinderen met een uitgebreid aanbod van sport en spel, en ook het milieu en de daarbij horende klimaatverandering kwam ruimschoots aan bod.

Enkele bekende artiesten fungeerden als extra publiekstrekkers, hoewel dit niet echt nodig was, maar het benadrukt wel de hoge graad van kwaliteit en de prima organisatie van het evenement.

Manifiesta wordt niet voor niets het solidariteitsdorp genoemd, maar dan wel een dorp waar alle continenten vertegenwoordigd zijn.

Hier mochten de Vrienden van Cuba zeker niet ontbreken. Met onze infostand in de tent van Che Presente, bevonden we ons op de plaats waar alles Cuba ademt. We werden er geflankeerd door Cuba Sí uit Berlijn, een organisatie die zich actief inzet voor de landbouw in Cuba - ze trachten het rendement van de gewassen en de runderen te verbeteren. Volgend jaar bestaan ze 25 jaar en ze nodigden ons uit om met onze stand op hun jubileumevenement aanwezig te zijn. Een voorstel dat we gretig aanvaardden.

De opkomst en de belangstelling voor onze activiteiten was groot, de aanwezigheid van Gerardo verhoogde nog de aanwezigheid van geïnteresseerden. Manifiesta is steeds een gelegenheid om contacten te leggen, gesprekken en discussies te voeren, info te verstrekken en nieuwe leden te maken.

We mogen zeker niet klagen over onze naambekendheid, daar zijn velen al mee vertrouwd, men kent ons, men weet waar we mee bezig zijn, maar twee nieuwe leden uit Nederland maakten ons wel extra gelukkig – we gaan internationaal.

Dank zij een goede bezetting van de stand door onze medewerkers was het mogelijk om de mensen aan te spreken en al hun vragen te beantwoorden. We kijken terug op een geslaagde editie en kijken al uit naar de volgende.

Marc Wuytack

Regio Gent kijkt terug op een geslaagde Quizavond en Noche Cubana

Voor de eerste maal in hun bestaan waagde de Gentse regio zich aan een Quiz. Luc De Roo, gekend in de quizmiddens had ons voorgesteld om een avond voor onze vereniging te organiseren en alle gelden aan de eerstvolgende Brigade te schenken.

We hadden echt geen idee hoe dit zou aanslaan, en zoals bij vele activiteiten bleven de inschrijvingen lange tijd uit. Maar op de dag zelf zaten er 25 teams van 4 personen met kramme handen de vragen af te wachten. Op de mix van ervaren quizspelers en occasionele teams werd op professionele wijze een mooie varia van vragen afgevuurd. Het beste team won, maar elke deelnemer keerde huiswaarts met de glimlach en een mooie prijs.

Een groot succes en de opbrengst zal goed van pas komen in Cuba.

De Noche Cubana 2016 was een van de betere edities, het aantal opgekomen eters was gelijk aan de vorige Noche, maar de opkomst voor het salsafeest was fantastisch. Er werd enthousiast gedanst tot in de vroege uurtjes. Het optreden van Marnix en Carla en hun dansgroep wordt ook altijd heel erg gesmaakt. Ik heb het gevoel dat we ons een beetje als een klassieker mogen beginnen beschouwen. Nog niet van eerste categorie, maar we zijn goed op weg. En een geslaagd feest is steeds een beloning voor de vele inspanningen, vooraf en tijdens, van het Bestuur. Het bereiden van een maaltijd voor 80 personen is geen sinecure als je dat niet gewend bent.

Toch gaan we het riskeren om deze ervaring te exporteren. Op 23 november gaat

het Bestuur naar het Groot Hertogdom Luxemburg om bij onze zustervereniging de maaltijd op hun Jaarlijks feest te verzorgen. Twee jaar geleden kreeg de Brigade een mooie financiële injectie van hen en dan vinden we het niet meer dan normaal om een wederdienst te doen. Een relaas van ons wedervaren volgt zeker.

Marc Wuytack

Een jonge kijk op Cuba – 12 september 2015

Met deze verfrissende titel luidde de regio Antwerpen het tweede praatcafé van dit jaar in.

En of het een jonge kijk was !

Clara Seynaeve trok met een 9-tal andere reizigers naar Cuba voor een inleefreis die georganiseerd werd door de organisatie Joetz, een van de vele vzw's van De Socialistische Mutualiteit. Een boeiende en vooral veelzijdige reis bleek al snel.

Clara vertelde gedreven over haar interesse in het sociaal project dat Cuba op touw zette en hoe zij dit zelf beleerde. Naast de bezienswaardigheden die Cuba rijk is, kreeg het reisgezelschap ook een goed beeld van hoe de Cubaanse maatschappij functioneert en dit via allerhande bezoeken aan

bedrijven, sociale diensten, landbouwers en door vele gesprekken met Cubanen.

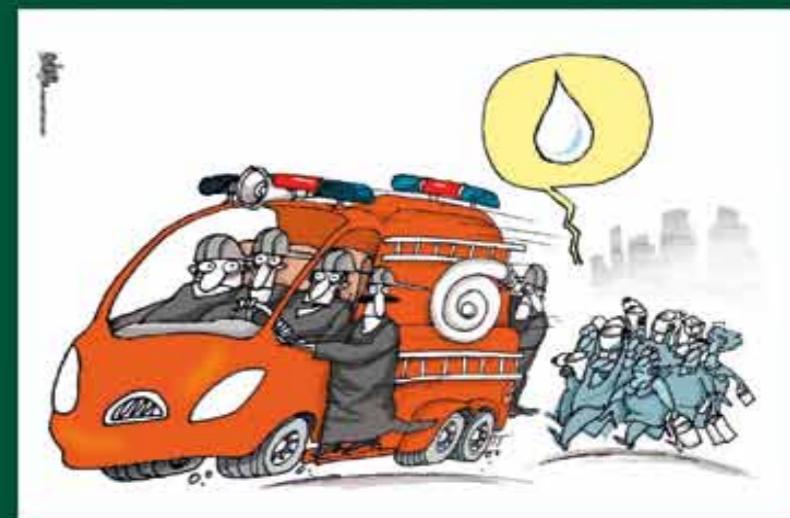
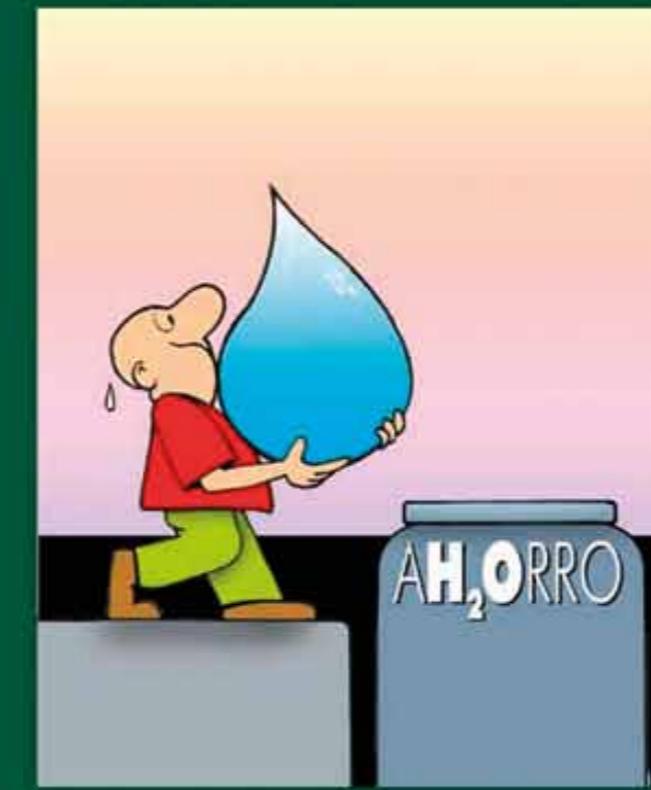
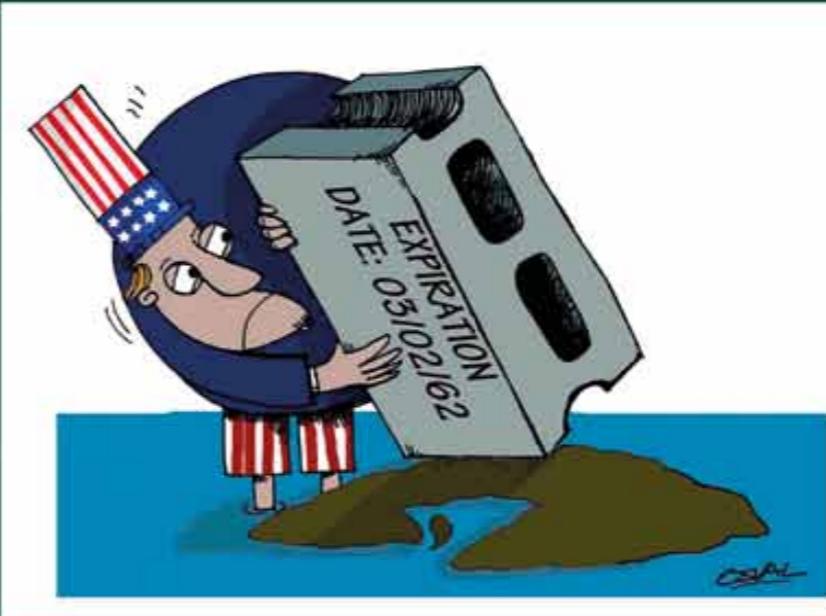
Voor de gedreven Cuba-reizigers waren de contacten zeer herkenbaar. Cubanen zijn trots op hun land maar hebben zeker de nodige kritiek. Zo blijven de dubbele munt, de moeilijkheden om te reizen en de lage koopkracht heikelke punten bij de Cubanen. Maar zoals het elke keer duidelijk is, blijven de meningen van de Cubanen zeer verschillend.

Na deze kritische en open kijk die Clara ons voorschotelde volgde een gezellig samenzijn waarbij nog wat kon nagekaart worden.

Alexandra Dirckx

Inhoud – Sommaire

- 3 Edito : Carta abierta, Open brief, Lettre ouverte
 4 Actua : bezoek van de Paus, vrede in Colombia, Raúl in New York, Cuba-EU, Cuba- USA
 7 50e anniversaire du PCC, du Granma et de Juventud Rebelde
 9 Des trams à la Havane
 10 Bezoek van Gerardo
 12 Guillermo Rubalcaba, La Bande dessinée Cubaine, Cándido Fabré
 14 Le blocus
 15 De bibliotheek, la bibliothèque
 16 Jorge Risquet
 17 Jean Verstappen
 18 François Bogaert
 20 Manifiesta
 21 Regio's Gent en Antwerpen
 22 Inhoud en colofon

De Vrienden van Cuba vzw - Les Amis de Cuba asbl

Avenue Neptune 24 bte 10 - B-1190 Vorst - Forest
 Tel : 03/290 49 10 • E-mail : info@cubamigos.be

Lidgeld (jaarlijks) 12 €-6 € (2e en volgend lid van het gezin)
 Contributie (an) 12 €-6 € (2ième et membre suivant de la famille)

Rekening - Compte : De Vrienden van Cuba vzw – Les Amis de Cuba asbl
 IBAN nr : BE90 523080117732
 BIC Triobeb
 ON – NE : 412063027

De vzw "De vrienden van Cuba" is een vereniging die tot doel heeft de toenadering tussen het Belgische en het Cubaanse volk te bevorderen en aan haar leden en het publiek middelen ter beschikking te stellen om tot een betere kennis te komen van de Cubaanse realiteit. Zij heeft geen enkel partijpolitic karakter.

Onze eigen artikels mogen geheel of gedeeltelijk overgenomen worden mits bronvermelding. Graag een presentexemplaar.
 ISSN 0771 4491

L'asbl "Les Amis de Cuba" est une association qui a pour but d'oeuvrer au rapprochement entre le peuple belge et le peuple cubain et de mettre à disposition de ses adhérents et du public des moyens d'accéder à une meilleure connaissance de la réalité cubaine. Elle n'a aucun caractère de parti politique. Les articles de nos membres peuvent être repris entièrement ou partiellement, avec mention de l'origine. Prière de nous faire parvenir un exemplaire témoin.

Voorzitter/Président : Alexandra Dirckx - 03/290.49.10
 Ondervoorzitter/Vice-président : Mireille Lefever - 0474/71.98.04
 Schatbewaarder/Trésorier : Mark Lamotte - 02/453.17.42

CONTACT

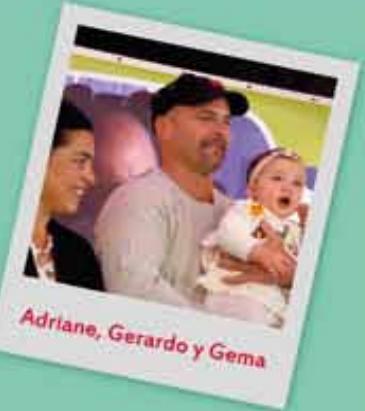
Brussel - Bruxelles : Paula Frazão - 0484/62.68.03
 Aalst : Danny De Couck - 0476/52.12.88
 Antwerpen : Ludo Mommen - 03/664.72.33
 Leuven : Monique Dits - 016/20 04 71
 Liège : Marc Weyders - 0476/95.79.02
 Charleroi : Luigi Raône - 071/43.65.87
 Gent en West-Vlaanderen : Marc Wuytack - 0476/65.22.40
 Kempen : Hubert Celen - 014/31.34.87

Prijs per nummer/prix par numéro : 2 Euro
 Leden gratis - membres gratuit

Hoofdredacteur/Rédacteur en chef > Freddy Tack
 02/428.79.97 – E-mail : freddy.tack@belgacom.net

Redactie/rédaction > Mark Lamotte, Anne Delstanche, Alexandra Dirckx, Youri Blieck, Yola Ooms, Monique Dits, Regi Rotty.
 Lay-out/mise en page > Sylvie Vanhoegaerden
 Kleurenpagina's : Eva Van Malderen en Monique Dits
 Eindredactie/rédaction finale > Sylvie Vanhoegaerden
 Druk/impression > drukkerij A. Beullens – Holsbeek

website : www.cubamigos.be

En nuestro stand
@

Cubamigos Bélgica y Leonardo Tamayo

